

Azərbaycan Tibb Universiteti
Patoloji anatomiya kafedrası

2018-2019-cu tədris ilinin payız semestri
Müalicə-profilaktika fakültəsinin tələbələri üçün

PATOLOJİ ANATOMİYA-1

fənni üzrə

SİLLABUS

(İŞÇİ TƏDRİS PROQRAMI)

FAKÜLTƏ	070101 Müalicə-profilaktika
Fənnin kodu:	İPF-B11
Fənnin növü:	Məcburi
Fənnin tədris semestri:	V
Fənnin krediti:	3 kredit
Fənnin tədris forması:	Əyani
Fənnin tədris dili:	Azərbaycan dili
Fənni tədris edən müəllimlər:	Kafedranın professor-müəllim heyəti
Kafedranın telefon nömrəsi:	(+994) 12-595-8518
E-mail:	pathology@amu.edu.az
Web sayt:	https://amu.edu.az/page/200/patoloji-anatomiya-kafedrası?local=1637074960

GİRİŞ

“Patoloji anatomiya-1” fənni.

Fənnin məqsədi:

Bu və ya digər xəstəliyin morfoloji əsaslarının kompleks şəkildə qavranılmasını təmin edəcək hüceyrə patologiyasının və qan və limfa dövranı pozulmaları və iltihab kimi ümumpatoloji proseslərin; immunpatoloji proseslərin və patogen amillərin təsirinə və ətraf mühit şəraitinin dəyişilməsinə qarşı orqanizmin müvafiq cavab reaksiyalarının – kompensator və uyğunlaşma kimi ümumbioloji proseslərin morfoloji əsaslarının və mexanizmlərinin; insan orqanizmində yaranan xoşxassəli və bədxassəli neoplastik proseslərin patomorfoloji xüsusiyyətlərinin öyrənilməsidir.

Fənnin strukturu:

Patoloji anatomiya-1 patoloji proseslərin və hüceyrə patologiyasının inkişafının ümumi qanunauyğunluqlarını, bu və ya digər dərəcədə bütün patoloji proseslər üçün ümumi olan patomorfoloji dəyişiklikləri, bir sözlə insanın ümumi patologiyalarını öyrənir.

“Patoloji anatomiya-1” və “Patoloji anatomiya-2” fənləri bir-biri ilə sıx əlaqədə olub, qırılmaz vəhdət təşkil edirlər. Belə ki, hər hansı bir konkret xəstəliyin, simptom və sindromun morfoloji əsası ümumi patoloji anatomiyadan götürülür. Digər tərəfdən hər bir klinik simptomun (əlamətin), sindromun əsasını və başlanğıcını hansısa bir morfoloji dəyişiklik və ya dəyişikliklər təşkil edir.

“Patoloji anatomiya-1” fənninin tədrisi bu sahədə əldə edilmiş elmi materialların digər bütün tibb elmlərinin, həmçinin biologiya, genetica, immunologiya, kimya və fizika elmlərinin də ən yeni və son nailiyyətlərinə əsaslanması baxımından, müasir morfoloji tədqiqat üsullarının (sitokimya, histokimya, immunhistokimya, immunmorfolojiya, elektron mikroskopiya, molekulyar patologiya) nailiyyətlərinin tətbiq edilməsi ilə həyata keçirilir.

“Patoloji anatomiya-1” üzrə tədris proqramının tələbələrə tədrisi mühazirələr və praktik məşğələlər formasında həyata keçirilir. Proqramda nəzərdə tutulmuş mövzular üzrə mühazirələr oxunur və praktik məşğələlər keçirilir; dərslərdə keçilməyən bəzi mövzular isə tələbələr tərəfindən dərsliklərdən sərbəst şəkildə mənimsənilir.

Tədris fənninin öyrənilməsinin sonunda tələbələrin bilik və bacarıqlarına dair tələblər

Tələbə nəyi **bilməlidir**:

1. Patoloji anatomiyanın tərifini və istifadə etdiyi metodlar haqqında məlumatı;
2. Müxtəlif distrofik proseslər zamanı hüceyrə və toxumalarda baş verən struktur dəyişiklikləri;
3. Hüceyrənin ölüm növlərini, apoptoz və nekrozun morfo-funksional xüsusiyyətlərini;
4. İnsan ölümünün növlərini, bioloji ölümü təsdiq edən nisbi və mütləq əlamətləri, ölümdən sonra insan meyitində yaranan meyit əlamətlərinin xarakter morfoloji xüsusiyyətlərini;
5. Qan dövrəni pozulmalarının təsnifatını, onların struktur əsaslarını və patogenetik xüsusiyyətlərini;
6. İltihabın təsnifatını, morfoloji əlamətlərini, spesifik iltihabi xəstəliklərin morfo-funksional xüsusiyyətlərini;
7. İmmunopatoloji proseslərin və kompensator-uyğunlaşma reaksiyalarının etio-patogenetik və morfoloji xüsusiyyətlərini;
8. Patogen amillərin və dəyişən ətraf mühit şəraitinin təsirinə cavab olaraq orqanizmin uyğunlaşma və kompensasiya proseslərinin morfologiyası və mexanizmlərini;
9. Şişlərin təsnifatını, karsinogenez haqqında məlumatı və ayrı-ayrı toxumaların şişlərinin patomorfoloji xüsusiyyətlərini.

Tələbə nəyi bacarmalıdır:

1. Patoloji-anatomik təşrih aparılmasının əsas üsullarını tətbiq etməyi;
2. Təşrih zamanı makropreparatlar vasitəsilə diaqnozu və patoloji prosesin mahiyyətini müəyyən etməyi;
3. İşıq mikroskopiyası ilə histoloji preparatlarla əsas ümumi patoloji prosesləri müəyyən etməyi;
4. Orqanizmin orqan və toxumalarında baş verən makro- və mikroskopik dəyişikliklərin təsvirinə əsasən patoloji proseslərin diaqnostikasını aparmağı.

Tələbə nəyə yiyələnməlidir:

1. Mikroskopla işləməyin əsas üsullarına;
2. Ümumi patoloji proseslər zamanı hüceyrə, toxuma və orqanlarda gedən dəyişiklikləri morfoloji nöqtəyi-nəzərdən təhlil etmək.

Patoloji anatomiya-1 üzrə mühazirələrin

Mövzu planı:

№	Mövzu	Saat
1.	Patoloji anatomiyanın məzmunu, məqsədi, müayinə obyektləri və tədqiqat üsulları. Patoloji anatomiyanın qısa inkişaf tarixi. Patoloji-anatomik xidmət sahəsi, səhiyyə sistemində rolu və əhəmiyyəti. Toxuma zədələnmələri (alterasiya): morfoloji əlamətləri. Distrofiyalar. Ümumi məlumat. Parenximatoz distrofiyalar.	2
2.	Stromal-damar (mezenximal) distrofiyalar. Qarışıq distrofiyalar.	2
3.	Hüceyrə ölümü: nekroz və apoptoz. Klinik-morfoloji xüsusiyyətləri. Ölüm: təsnifatı, erkən və gecikmiş meyit əlamətləri.	2
4.	Qan və limfa dövranı pozğunluqları.	2
5.	İltihab. Ümumi məlumat. Təsnifat prinsipləri. Ekssudativ iltihab. Proliferativ iltihab. Spesifik iltihablar.	2
6.	İmmun sistemin patologiyaları. Yüksək həssaslıq reaksiyaları. Autoimmun proseslər. İmmun-çatışmazlıq sindromları. Kompensator-uyğunlaşma prosesləri.	2
7.	Şişlər. Ümumi məlumat. Təsnifat prinsipləri. Xoş- və bədxassəli şişlərin xüsusiyyətləri. Qan sisteminin xəstəlikləri.	2
Cəmi:		14

Patoloji anatomiya-1 üzrə praktik məşğələlərin

Mövzu planı:

№	Mövzu	Saat
1.	Patoloji anatomiyanın məzmunu, məqsədi, müayinə obyektləri və tədqiqat üsulları. Təşrih. Hüceyrə patologiyası. Distrofiyalar haqqında ümumi məlumat. Parenximatoz distrofiyalar.	4
2.	Stromal-damar (mezenximal) distrofiyalar. Qarışıq distrofiyalar.	4
3.	Hüceyrə ölümü (nekroz, apoptoz). Ölüm. Erkən və gecikmiş meyit əlamətləri.	4
4.	Kollokvium 1.	4
	Qan və limfa dövranı pozulmaları.	
5.	İltihab haqqında ümumi məlumat. Ekssudativ iltihablar. Proliferativ iltihablar. Spesifik iltihablar.	4
6.	İmmun patoloji proseslər. Timusun patologiyaları. Yüksək həssaslıq reaksiyaları. Autoimmün proseslər. İmmün çatışmazlıq sindromları.	4
7.	Kompensator-uyğunlaşma prosesləri.	4
8.	Kollokvium 2.	4
	Şişlər haqqında ümumi məlumat.	
9.	Epitel toxumasının şişləri. Ayrı-ayrı üzvlərin xərçəngi (Ağciyər xərçəngi. Mədə xərçəngi. Kolo-rektal xərçəng).	4
10.	Mezenximal şişlər. Sinir sisteminin şişləri. Melanin əmələ gətirən toxumanın şişləri.	4
11.	Qan sistemi xəstəlikləri (Qan sisteminin şişləri. Anemiyalar).	4
12.	Kollokvium 3.	2
Cəmi:		46

QIYMƏTLƏNDİRMƏ

Patoloji anatomiya-1 fənni üzrə krediti toplamaq üçün lazımı 100 balın toplanması aşağıdakı kimi həyata keçirilir:

50 bal – imtahana qədər, o cümlədən:

10 bal – dərslə davamiyyət;

10 bal – sərbəst iş;

30 bal – kollokvium;

50 bal – final imtahan.

- Dərs buraxmağa görə davamiyyət balından buraxılan saatdan asılı olaraq 3 bala qədər çıxılır. Davamiyyətdən 7 baldan aşağı toplayan tələbə imtahana buraxılmır.
- Sərbəst işlər tələbələrdə auditoriyadan kənar, müstəqil öyrənmə qabiliyyətini inkişaf etdirmək məqsədi ilə tətbiq edilir. Tələbə semestr ərzində Ppt təqdimat və yaxud referat şəklində 3 sərbəst iş hazırlamalıdır. Sərbəst işlərin siyahısı fənnin proqramına uyğun olaraq kafedralarda hazırlanır və semestrin ilk həftəsində hər bir tələbəyə verilir. Sərbəst işlərin qəbulu semestr ərzində həyata keçirilir və bir qayda olaraq 14-cü həftədə tamamlanır. Sərbəst işlər müvafiq olaraq 3, 3, 4 balla (cəmi 10 bal) qiymətləndirilir.
- Semestr ərzində 3 dəfə şifahi sorğu şəklində kollokvium keçiriləcəkdir. Hər kollokvium maksimum 10 balla qiymətləndirilir. Kollokviumda iştirak etmədikdə jurnalda 0 (sıfır) bal qeyd olunacaqdır.
- Final imtahan test üsulu ilə universitetin “Virtual Test Mərkəzi”ndə keçiriləcəkdir. Tələbə imtahanda minimum 17 bal toplanmasa, imtahana qədər yığılan ballar toplanılmayacaq.
- Tələbələrin imtahana hazırlığına kömək məqsədi ilə kafedranın təcrübəli professor-dosent heyətinin imtahanqabağı məsləhət saatlarının qrafiki tərtib olunacaqdır.
- İmtahanda və imtahana qədər toplanan ballar cəmlənir və yekun miqdarı aşağıdakı kimi qiymətləndirilir:

A	– “Əla”	– 91 – 100
B	– “Çox yaxşı”	– 81 – 90
C	– “Yaxşı”	– 71 – 80
D	– “Kafi”	– 61 – 70
E	– “Qənaətbəxş”	– 51 – 60
F	– “Qeyri-kafi”	– 51 baldan aşağı

SƏRBƏST İŞ

Patoloji anatomiya-1 fənni üzrə sərbəst işlərin mövzuları

№	Mövzu
1.	Patoloji anatomiyanın məzmunu, məqsədi, müayinə obyektləri və tədqiqat üsulları. Təşrih.
2.	Hüceyrə patologiyası. Distrofiyalar.
3.	Hüceyrə ölümü: nekroz və apoptoz. İnsanın ölümü: erkən və gecikmiş meyit əlamətləri.
4.	Qan və limfa dövrəni pozulmaları.
5.	Ekssudativ iltihablar. Proliferativ iltihablar. Spesifik iltihablar.
6.	İmmun patoloji proseslər. Kompensator-uyğunlaşma prosesləri.
7.	Epitel toxumasının şişləri. Ayrı-ayrı üzvlərin xərçəngi (Ağciyər xərçəngi. Mədə xərçəngi. Kolo-rektal xərçəng. Uşaqlığın xərçəngi).
8.	Mezenximal şişlər.
9.	Melanin əmələ gətirən toxumanın şişləri. Sinir sisteminin şişləri.
10.	Qan sisteminin şişləri. Anemiyalar.

SİLLABUS – İŞÇİ TƏDRİS PROQRAMI

Baza ali tibb təhsilinin məzmunu tədris prosesinin planlaşdırılmasını, onun həyata keçirilməsinin forma və metodlarını, tədris yükünün həcmi, tədris mərhələlərinin (semestrlərin) müddətini, tədris növlərini (mühazirə, praktik məşğələ, laboratoriya və s.) ayrı-ayrı fənlərin həcmi, ixtisaslar üzrə təhsil proqramlarına qoyulan tələbləri əhatə edir.

Tədris prosesinin planlaşdırılması və təşkili tədris planları (nümunəvi işçi və fərdi) və fənlər üzrə işçi proqramları əsasında həyata keçirilir. Həmin sənədlərin forması və strukturu ali təhsil müəssisəsi tərəfindən müəyyənləşdirilir.

Fənn proqramları ixtisaslar üzrə ali təhsil proqramlarının tələblərinə uyğun olaraq ali təhsil müəssisələri tərəfindən hazırlanır və müvafiq qaydada Azərbaycan Respublikasının Təhsil Nazirliyi tərəfindən təsdiq edilir. Fənn proqramları əsasında işçi proqramlar (sillabuslar) hazırlanır və ali təhsil müəssisələri tərəfindən təsdiq edilir.

İşçi tədris proqramı (sillabus) – fənnin müvafiq proqramı əsasında hazırlanan və özündə tədris olunan fənnin təsvirini, onun hədəf və məqsədini, qısa məzmununu, dərslərin müddətini və növlərini, tələbənin sərbəst işi üçün tapşırıqları, onların yerinə yetirilməsi müddətini, məsləhət saatlarını, müəllim haqqında məlumatı, müəllimin tələblərini, qiymətləndirmə meyarlarını, aralıq qiymətləndirilmə cədvəlini, istifadə olunan ədəbiyyatın siyahısını özündə əks etdirən sənəddir.

Əsas ədəbiyyat:

1. Həsənov Ə.B. Patoloji anatomiya. Dərslük. Bakı, 2003. 780 s.
2. Həsənov Ə.B. Patoloji anatomiya üzrə test sualları. Dərslük. Bakı, 2006. 450 s.
3. Серов В.В., Ярыгин Н.Е., Пауков В.С. Патологическая анатомия. Атлас. Москва, 1986. 368 с.
4. “Patoloji anatomiya-1” fənnindən mühazirə mətnləri.

Əlavə ədəbiyyat:

5. Kumar V, Abbas A, Aster J, Perkins J. Robbins basic pathology. 10th edition. Elsevier, 2018, 910 p.
6. Kumar V, Abbas A, Aster J, Perkins J. Robbins and Cotran pathologic basis of diseases. Elsevier Saunders, 2015, 1412 pp.
7. Kuzey G.M. Temel patoloji. Güneş Kitabevi, 2007, 1060 s.
8. Klatt EC. Robbins ve Cotran Patoloji Atlası. Çevirici editörü Reyhan Eğilmez. Güneş Tıp Kitabevleri, 2009, 527 s.
9. Струков А.И., Серов В.В. Патологическая анатомия. 6-ое издание. Учебник / Под ред. проф. В.С. Паукова. М.: ГЭОТАР-Медиа, 2015, 880 с.
10. Пальцев М.А., Коваленко В.Л., Аничков Н.М. Руководство по биопсийно-секционному курсу. Москва, 2002. – 255 с.